

Ocenjujemo

Gledališče

Honoré de Balzac: Mercadet ali Poslovni človek

režija Janez Pipan

MGL

★★★★★

Prva premiera sezone 2018/2019 v Mestnem gledališču ljubljanskem je bila režijsko zaupana Janezu Pipanu, občinstvu dobro poznanemu režiserju, nekdanjemu umetniškemu vodji SNG Drama in profesorju na AGRFT. *Mercadet ali Poslovni človek*, kot je naslov uprizoritve po istoimenskem Balzacovem dramskem tekstu, se načeloma dogaja leta 1839 (vsaj v dramskem tekstu). Iz uprizoritve dogajalni čas ni jasen oziroma verjetno ni bil določen, saj se ljudje vozijo tako s kočijami kot limuzinami, berejo Marxa in Varufakisa, čakajo Godota in uporabljajo *merccoin* (Mercadetova verzija bitcoinov). Predstava kot celota daje vtis univerzalnosti, saj noben element uprizoritve ne nakazuje na specifične v času in kraju dogajanja.

Naslovni lik predstave Mercadet (Uroš Smolej) je na robu bankrota, svojih zaposlenih ne plačuje in jih s tem drži v šahu, da se vsak dan vračajo na delovno mesto, upajoč, da pa danes bo dan, ko bodo plačane. Zadolžen je pri vseh, ki so mu bili pripravljene posoditi denar, za poplačilo dolgov pa namerava poročiti hčer z bogatašem. Poosebljeni kapitalizem, torej. Zanimivo je, da se moški liki prepirajo o denarju, ženski pa zavzemajo za vzpostavitve etike, pomena umetnosti in poštenega delovnega razmerja. Nekje na sredini med njimi je Justine (Ajda Smrekar), Mercadetova poslovna sekretarka,

ki brezizrazno izpolnjuje Mercadetove ukaze in niti ne pomisli, da bi bila kadarkoli plačana za svoje delo.

Poleg omenjenih Uroša Smoleja in Ajde Smrekar igralsko najbolj prepričata Nataša Tič Ralijan v vlogi kuharice Virginie, ki s svojimi že skoraj revolucionarnimi zahtevami o poštenem plačilu edina odpira izkoriščanje na delovnem mestu kot problem, in seveda Jure Henigman v vlogi ne pretirano omikanega prevaranta De la Briva, ki je eden izmed dveh snubcev Julie Mercadet (Lucija Harum) in ima politične ambicije, ker je zaslužek v tem dober, delo pa lahko.

Adaptacija besedila ni narejena najbolj precizno, kar je najbolj sporno v drugem delu predstave, ki meša in uporablja znake, ki niso potrebni (kot na primer zlate maske, ki si jih Mercadetovi upniki nadenejo, ko čakajo na izplačilo), ter zgodbo tako zaplete, da gledalcu ni jasno, kako, s čigavo pomočjo in s katero prevaro se je Mercadet rešil iz finančne zagate, v kateri se je znašel. Ga je izplačala žena s svojo dediščino? Mogoče ga je rešil Godot, ki v resnici ni Godot, ampak njegov potencialni zet Adolphe? Ali pa je vse skupaj bila igra in v resnici ni nikogar izplačal, ampak jih samo pretental z izumom nove, po sebi poimenovane valute? Iz predstave žal ni mogoče z gotovostjo trditi, katera od teh možnosti je bila dejanski razplet uprizoritve.

Scenografija (Sanja Jurca Avci) je zelo bogata, polna simbolov in detajlov, ampak žal preobsežna in premalo uporabljena, tako da je velikokrat sama sebi namen. Prvi scenski prostor je salon v enajstosobnem stanovanju Mercadetovih (najemnine, ki je zelo nizka za to ponudbo, že lep čas

niso plačali). Zadnja stena tega rdeče-sivega stanovanja spominja na vhod v strogo varovan sef in od tam na prizorišče vstopi tudi Julie, edini up za Mercadetovo finančno rešitev. V sterilno belem, z neonskimi lučmi osvetljenem prostoru, polnem umetnin (ki vmes sicer izginejo – verjetno jih je bilo treba prodati), ima Julie svoj atelje, v katerem kipari in pleše. V sredini drugega dela predstave se odpre še tretji, še bolj umeten in divje osvetljen prostor, iz katerega Justine, ki si vmes nadene belo obrazno masko, prinese novo valuto – merccoin. V zadnjem prizoru se iz stropa spusti še velik zlat kovanec, ki merccoinu doda vizualno podobo. Denar oziroma kriptovaluta nam vsem vlada.

Tudi prek odrskega giba (Jana Menger) se kaže narava posameznih likov. De la Brive in De Méricourt (Matej Zemljič) sta pretirano sproščena, Justine je elegantna, toda napeta, Virginie sključena, Julie pa niha med lahkotnostjo, sproščenostjo in razvajenostjo. Včasih pretirano izumetničen gib nakazuje predvsem na družbeni položaj, ki ga zasedajo akterji. Elita, ki se dela še bolj pretenciozno, kot je v resnici. Z gibalno dovršenostjo se dokazeta predvsem Ajda Smrekar in Lucija Harum, ki ob prihodu na oder uprizori že skoraj plesni solo.

To je pravzaprav tudi rdeča nit predstave – v kapitalizmu se zavoljo prezentiranja samih sebe v družbi vsi delamo, da smo boljši, kot v resnici smo. Bolj bogati, bolj etični, boljše vzgojeni, z boljšim razumevanjem umetnosti, bolj prizemljeni in bolj pametni, kot v resnici smo.

NIKA ŠVAB